7/5135

T.C.
BAŞBAKANLIK
Hazine Müsteşarlığı

18.01.02* 04279

SAYI: B.02.1.HM.0.EKA-02.02-20/
KONU: Soru Önergesi Hk.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI GENEL SEKRETERLİĞİNE

İLGİ: Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı Genel Sekreterliği'nin 04.12.2001 tarihli ve A.01.0.GNS 0.10.00.02-12446 sayılı yazısı

İlgideki yazınızda, İstanbul Milletvekili Azmi Ateş'in Devlet Bakanı Sayın Kemal Derviş'e tevcih ettiği 7/5135-12322 sayılı yazılı soru önergesinin sureti ekli olarak gönderilmiş ve süresi içinde cevaplandırılması talep edilmiştir.

Sözkonusu önergeye cevaben hazırlanan metin ekte sunulmaktadır.

Bilgilerine arz ederim.

Prof.Dr. Nami ÇAĞAN
Bakan

EK- 1 (5 sayfa)

DAĞITIM:
Bilgi :
Başbakanlığa

7/5135

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI

ANONİM ŞİRKETİ
SERMAYESİ : TL. 25.000.000.000
İDARE MERKEZİ : **ANKARA**

İDARE MERKEZİ

ANKARA, 21 ARALIK 2001

170290

Cevaplarda şu işaretlerin tekrarını dileriz :

B.02.2.TCM.0.10.00.02-30

T.C. BAŞBAKANLIK
HAZİNE MÜSTEŞARLIĞI
Ekonomik Araştırmalar Genel Müdürlüğü

ANKARA

İlgi: Başbakanlık Müşavirliği'nin 04.12.2001 tarih, B.02.0.019 (16) 3859 sayılı yazısı.

İstanbul Milletvekili Sayın Azmi Ateş'in Devlet Bakanı Sayın Kemal Derviş'e tevcih ettikleri yazılı soru önergesinde yer alan husus ile ilgili açıklama ilişikte gönderilmektedir.

Bilgilerinize arz ederim.

T.C.
BAŞBAKANLIK
Hazine Müşteşarlığı
24.12.01 123712
Şube Kayıt No :

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI
İDARE MERKEZİ

Akil ÖZÇAY
Genel Müdür

Çiğdem KÖSE
Genel Müdür Yardımcısı

Ek. 1 (1 sf.)

2150

7/5135

İSTANBUL MİLLETVEKİLİ SAYIN AZMİ ATEŞ'İN SORU ÖNERGESİ HAKKINDA NOT

7) Bilindiği gibi, 22 Şubat 2001 tarihinde döviz kurları serbest dalgalanmaya bırakılmış olup, döviz kurlarının değeri piyasadaki arz ve talebe göre belirlenmektedir. Dalgalı döviz kuru rejimi uygulayan tüm ülkelerde olduğu gibi, ülkemizde de döviz kurları yurtiçi ve yurtdışında yaşanan ekonomik ve siyasi gelişmelere paralel olarak artabilmekte ya da azalabilmektedir.

2001 yılı Mayıs ayında uygulamaya konulan güçlendirilmiş ekonomik program kapsamında önemli ilerlemeler kaydedilmiş, zaman zaman kamuoyunda yapılan tartışmalar döviz kurlarında sıçramalara neden olmuşsa da, yaz sonunda finansal göstergelerde genel bir iyileşme görülmeye başlanmıştır. Eylül ayından itibaren dış cari denge fazla vermeye başlamış ve devlet iç borçlanma senetleri (DİBS) faiz oranları düşüş eğilimi göstermiş, dalgalı döviz kuru rejimi daha etkin bir şekilde çalışmaya başlayarak döviz piyasasında Türk Lirası'nın değeri göreli bir istikrar kazanmıştır. Ancak, 11 Eylül'de ABD'de yaşanan elim olaylar sonrasında, ülkemiz ekonomisinin özellikle turizm ve ihracat gelirlerindeki düşüşler nedeniyle olumsuz etkileneceği, Türkiye'nin uluslararası sermaye piyasalarından kaynak kullanımının daha kısıtlı hale geleceği ve bu nedenle sermaye girişlerinin azalabileceği beklentileri ile finansal piyasalar sert bir tepki vermiş; DİBS faiz oranları 10-15 puan yükselmiş, hisse senedi fiyatları hızla düşmüş ve Türk Lirası'nın ABD doları karşısındaki değeri 11 Eylül tarihinde 1.430.000 Türk Lirası seviyesindeyken, 1.650.000 Türk Lirası seviyesine kadar değer kaybetmiştir.

Buna karşılık, 20 Kasım 2001 tarihinde Uluslararası Para Fonu'na (IMF) verilen niyet mektubunun ardından kredi girişine ilişkin beklentilerle birlikte piyasada döviz talebi azalmış ve 19 Aralık 2001 tarihi itibarıyla Türk Lirası'nın ABD doları karşısındaki değeri 1.450.000 Türk Lirası seviyelerine kadar gerilemiştir.

8) 30 Kasım 2001 tarihi itibarıyla mevduat bankalarındaki toplam mevduat içinde Türk Lirası mevduatların payı % 40.64, yabancı para mevduatların payı ise % 59.36 olarak gerçekleşmiştir. Toplam mevduat içinde yabancı para ve Türk Lirası mevduatların miktarları iç ve dış ekonomik ve siyasi gelişmeler ile beklentilere paralel olarak değişiklik gösterebilmektedir.

7/5135

İSTANBUL MİLLETVEKİLİ AZMİ ATEŞ'İN DEVLET BAKANI SAYIN KEMAL DERVİŞ'E TEVCİH ETTİĞİ 7/5135 NUMARALI SORU ÖNERGESİ İÇİN HAZIRLANAN CEVAP METNİ

Türkiye ekonomisi, 1980'li yılların sonlarından bu yana başta yüksek enflasyon olmak üzere istihdam ve üretim alanında bir çok istikrar bozucu dengesizlikle karşı karşıya kalmıştır. Kamu açıkları yıllarca uygulanan yanlış politikalar sonucunda sürekli artmıştır. Artan açıkların finansmanının mali piyasalarda yarattığı baskı ise faiz oranlarını artırmış, borçlanma maliyetini yükseltmiştir. Bu durum tekrar kamu açıklarının ve borç stokunun artmasına neden olmuştur. Borç faiz sarmalı kırılamamıştır. Enflasyon kronikleşmiş, yapısal reform alanında gerekli olan adımlar atılamamıştır. Bütün bunlar sonucunda ülkemiz istikrarlı ve sürdürülebilir bir büyüme eğilimi yakalayamamıştır.

Temelleri yıllar öncesine dayanan yanlış politikalar nedeniyle sürdürülmesi zor bir noktaya ulaşan kamu açıklarını ve borç stokunu azaltmak, enflasyonu düşürmek ve istikrarlı bir büyüme ortamını sağlamak amacıyla 1999 yılında bir "Enflasyonla Mücadele ve Yapısal Reform Programı" başlatılmıştır. Türkiye ekonomisi açısından önemli bir dönüm noktasını işaret eden bu Program kapsamında sıkı maliye politikası uygulanması ve kapsamlı yapısal reformların hayata geçirilmesi hedeflenmiştir. Enflasyonist bekleyişleri aşağıya çekmek için döviz kurları hedeflenen enflasyona göre belirlenerek önceden açıklanmış ve para politikası, likidite genişlemesini yabancı kaynak girişine bağlayan bir çerçeveye oturtulmuştur. Programın uygulanmasında kamu açıklarının daraltılması ve yapısal reformlar alanında önemli adımlar atılmıştır. Sözkonusu Programla ekonomide sağlanan tüm olumlu gelişmelere karşın yaşanan krizler sonrasında Programda değişiklik yapılması gereklilik arzetmiş ve dalgalı kur uygulamasına geçilmiştir.

Krizler, kuşkusuz Türkiye ekonomisini olumsuz etkilemiştir. Ancak bütün dünyada olduğu gibi ülkemizde de sözkonusu krizlerin çıkışını günlük gelişmelere, bazı siyasi olaylara bağlamak kesinlikle doğru değildir. Ortaya çıkan krizler yılların

7/5135

birikimi olan sorunların ve benzeri bir çok faktörün kombinasyonu sonucunda tetiklenmektedir. Bu çerçevede Programın geniş halk kitlelerinin enflasyon bekleyişlerini ters yönde ve hızla değiştirememesi de önemli bir faktör olarak göze çarpmaktadır. 1999 yılındaki ekonomik daralma nedeniyle ertelenen tüketim talebi, hızla düşen faiz oranları nedeniyle oluşan servet etkisi ve uygun finansman olanakları nedeniyle artmıştır. Program çerçevesinde döviz kurlarındaki değişimin enflasyon hedefi ile paralel tespit edilmesi sebebiyle hedeflerin üstünde gerçekleşen enflasyon oranı TL'nin değerlenmesine neden olmuş, ithalatın ihracatı karşılama oranı düşmüştür. Dünya petrol fiyatlarındaki artış da ödemeler dengesindeki açığın artmasına neden olmuştur. Cari açığın finansman ihtiyacının öngörülenden fazla olması Merkez Bankası'nın para yaratma imkanını kısıtlamıştır. Programda yer alan düzenlemelerin tamamının gerçekleştirilmesinde sorunlar yaşanması, özellikle yapısal reform alanında meydana gelen gecikmeler programın sürdürülebilirliği konusunda endişeler yaratmıştır. Bunlara ek olarak bankacılık sektöründe yıllardır birikmiş sorunlar mali piyasalarda dalgalanmalar yaşanmasına yol açmıştır.

Krizin etkilerinin en kısa sürede giderilebilmesi amacıyla en kısa sürede gerekli önlemler alınmıştır. Yeni bir ekonomik program hazırlamış, dalgalı kur sisteminde iktisadi etkinliği sağlayacak yapısal reformların gerçekleştirilmesi, ihracat bazlı kuvvetlendirilmiş bir sürdürülebilir büyüme ortamının temin edilmesi ve kişiler ve bölgeler arasındaki gelir dağılımı bozukluklarının giderilmesi amacıyla, Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı uygulamaya konulmuştur. Bu program, varolan ekonomik problemlere kalıcı çözümler getirmeyi ilke olarak benimsemiştir.

Mali piyasalarda yaşanan gelişmeler reel sektöre olumsuz etkilerde bulunmuştur. Yükselen faiz oranları yanında bankacılık sisteminin sağlıksız işleyen yapısının kredi kullandırmaya elvermemesi nedeniyle de yatırımlar azalmıştır. Bu gelişmelere ek olarak talebin düşmesi ve dalgalı kur rejimi ile birlikte maliyetlerin artması üretimin daralmasına sebep olmuş ve reel sektör sıkıntılı bir süreçe girmiştir. Krizlerin ülke ekonomisi ve sosyal kesimlere maliyetini ölçmek mümkün olmamakla

beraber, yıllardır süren çözümlenememiş sorunlara sözkonusu gelişmeler de eklenince GSMH ilk çeyrekte yüzde 4,4, ikinci çeyrekte yüzde 11,4, üçüncü çeyrekte ise yüzde 8,5 oranında azalmıştır. Yıl sonunda daralmanın yüzde 8,5 oranında olacağı tahmin edilmektedir.

Üretimdeki daralma istihdam göstergelerine de yansımıştır. Yine Devlet İstatistik Enstitüsü'nün verilerine göre 2000 yılı üçüncü döneminde 1 milyon 295 bin olan işsiz sayısı, 2001 yılı üçüncü çeyreğinde 1 milyon 907 bin olarak gerçekleşmiştir. Ancak veriler, 2000 yılının aynı dönemine göre göre işsiz sayısı artmakla beraber istihdam edilenlerin sayısının da artmış olduğunu göstermektedir. İstihdam edilenlerin sayısı 2000 yılı üçüncü çeyreğinde 21 milyon 727 bin iken 2001 yılının aynı döneminde 21 milyon 875 bine yükselmiştir.

Önergede cevabı istenmiş olan kapanan firma sayısı, reel sektörün durumunu yansıtan temel göstergelerden birisi olmamakla birlikte ekonomide yaşanan daralma çerçevesinde ele alınabilir. Devlet İstatistik Enstitüsü verilerine göre 2001 yılında açılan 29,000'in üzerinde firma yanında, 2000'in üzerinde firma da kapanmıştır. 2000 yılında ise kapatılan firma sayısı ise 1800'ün üzerinde gerçekleşmiştir.

Türkiye'nin, sürdürülebilir bir büyüme trendine girmesi ve makro dengelerini sağlıklı bir hale getirmesi ancak 2002 yılında da ekonomik politikalar ve yapısal reformlar konusundaki kararlılığını devam ettirmesine bağlıdır. Dolayısıyla, içinde bulunulan süreçte makro ekonomide sağlanan iyileşmelerin ve yapısal alanlarda sağlanan başarıların gerçekçi gözle ve ileriye dönük vizyonla irdelenmesi gerekmektedir. Bu anlayış doğrultusunda oluşacak güven ortamı, ekonomideki bekleyişleri daha olumlu hale getirecek ve Programın başarı şansını olumlu yönde etkileyecektir.